Gaaâ€™ila Islaamaa-Lakk.8.2

Description

Nikaah Hidhachuu- Kutaa 2ffaa
Kutaa darbe keessatti sharxiwwan (ulaagaalee) nikaah ilaalle turre. Namni nikaah hidhachuuf gara teessumaa ykn bakka sirni nikaah itti gaggeefamu deemu, sharxiwwan kanniin guutuu ykn guutuu dhabuu isaa ilaalu qaba. Yaadachisaaf sharxiwwan kunniin; dhiiraa fi dubartin wal fuudhu hedan beekkamu, isaan lamaan walitti gammaduu, waliyyiin ykn bakka buâ€™aan argamuu, ragaaleen argamuu fi sababoota nikaah dhoowwan irraa qulqulluu taâ€™uudha. Namni wantoota kanniin erga guutee booda, gara nikaah hidhachuu deema. Bakka nikaahatti wanti haasawamuu fi irratti wali galan ni jira. Wantoota irratti haasawanii fi waligalan gurguddaa fi hafuu kan hin qabne, mahrii fi iijaab-qabuul dha. Kanniin lamaan haala armaan gadiitin ni ilaalla. Mahrii irraa haa jalqabnu. In sha Allah iijaab-qabuul (Kennuu fi fudhachuu) kutaa biraa keessatti ni ilaalla.

1-Mahrii -Kennaa Nikaah

1.1 Hiika Mahrii
Mahrii jechuun kennaa dhiirri tokko dubartii fuudhu heduuf kennuudha. Mahriin maqaalee baayâ€™ee qaba. Isaan keessaa; sadaaq, nihla, fariidah, ajr (mindaa) fi kan biroo.

Maqaalee kanniin keessaa mahrin sadaaq kan jedhameef â€œDhiirsi niiti isaa dhugaan ishii barbaaduâ€• waan agarsiisuufi. Kanaafu, namni mahrii dubartii fuudhu hedu saniif kennu, dhugaadhaan niiti ishii godhachuu barbaadee jiraa jechuudha.

1.2 Murtii (Hukmii) Mahrii
Akka Qurâ€™aanatti, sunnaa fi wali galtee Muslimootatti mahrii kennuun dhiira irratti dirqama (waajiba). Ragaalee kanaa Qurâ€™aana irraa muraasa dhiyeessun ni dandaâ€™ama:

﴿وَءَاتُواْ ٱلنِّسَآءَ صَدُقَٰتِهِنَّ نِحۡلَةٗۚ﴾

â€œ**Dubartootaaf mahrii isaanii kenniinsa jaalalaa taâ€™e kennaaf.â€•** Suuratu An-Nisaa 4:4
Kana jechuun dubartoota fuudhu barbaaddaniif kennaa lubbuun teessan jaallattee fi itti gammadde kennaaf.

Sunnaah irraa hadiisa Anas bin Maalik dhiyeessun ni dandaâ€™ama:
Anas bin Maalik akkana jedha: Abdurahmaan bin Awf mallattoo sufrah (shittoo boora) kan ofirraa qabu taâ€™ee gara Ergamaa Rabbii (SAW) dhufe. Ergamaan Rabbiis (SAW) waaâ€™ee mallattoo kanaa isa gaafatan. Abdurahmaanis Ansaara irraa dubartii takka akka fuudhe itti hime. Ergamaan Rabbis (SAW) ni jedhan, â€œ**Mahrii hangam ishiif kennitee?**â€• Innis ni jedhe, â€œWarqii hanga firii timiraa geessu

kenneef.â€• Ergamaan Rabbii (SAW) ni jedhan, â€œ**Osoo hoolaa takkallee taate affeerraa cidhaa (diggisii) godhi**.â€• Sahiih Al-Bukhaari 5153

Kanaafu, mahriin xiqqaatus guddaatus nama fuudhuf deemu irratti dirqama (waajiba).

1.3 Wanta mahrii taâ€™uu fi hin taane
Mahriin qabeenya irraa wanta itti fayyadaman, gatii qabuu fi halaala taâ€™etu taâ€™a. Fakkeenyaf, qarshii, qubee, faaya gurraa, harkaa fi mormaa, uffata, horii, lafa fi kkf. Alkooli (Khamrii), foon booyyee, qabeenya hatamee fi samamee irraa mahriin hin taâ€™u. Sababni isaas, wantoonni kunniin haraama.

Kana irraa kaâ€™uun mahriin qabeenya itti fayyadaman kamiyyuu, gatii kan qabuu, halaala kan taâ€™eedha.
Mahriin qabeenya qofa osoo hin taâ€™in beekumsa ykn Qurâ€™aana barsiisunis ni taâ€™a.

Hadiisa sahiih Al-Bukhaari fi Muslim gabaasan keessatti, Sahl bin Saâ€™ad akkana jedha: Gaaf tokko osoo Nabiyyii (SAW) waliin teenyu dubartiin takka dhufuun isaaf of dhiyeessite. Nabiyyiinis ija ofii gadi qabee olkaase. Deebii ishiif hin deebisne. Sahaabota isaa keessaa namtichi tokko, â€œYaa Ergamaa Rabbii! Natti heerumsiisi.â€• Jedhe. Nabiyyinis (SAW) ni jedhe, â€œ**Waa si bira jiranii?**â€• Innis, â€œHomaa na bira hin jiran.â€• Nabiyyinis, â€œ**Qubeellaa (amartii) sibiilaa irraa tan taates hin jirtu?** â€• Innis ni jedhe, â€œQubeellaan sibiilaa irraa tan taates hin jirtu. Garuu uffata kiyya kana bakka lamatti tarsaasun walakkaa ishiif kenna, walakkaa immoo ofii fudhadha.â€• Nabiyyinis ni jedhe, â€œ**Lakki hin taâ€™u. Qurâ€™aana irraa wanta qomatti qabattee jiraa?**â€• Innis ni jedhe, â€œEeti.â€• Nabiyyinis ni jedhe, â€œ**Deemi! Qurâ€™aana irraa wanta si bira jiruun ishii sitti heerumsiisee jira.**â€• Sahiih Al-Bukhaari 5132

Namni akkana jechuun gaafachu dandaâ€™a, â€œDubartiin tuni Qurâ€™aana inni qomatti qabatee irraa maal argattii?â€• Deebiin isaa, Qurâ€™aana irraa wanta qomatti qabate ishii barsiisa. Seeraa achi keessa jiru hordofuun mararfannaan ishii kunuunsa. Kuni hundi qabeenya caalaa wanta ishiif gaarii taâ€™eedha.

Aadaa tokko tokko keessatti mahrii maallaqni isaa murtaaâ€™e dabalatee warri intalaa wanta biraa dhiirsa irraa barbaadu. Kan akka uffataa, faayaa fi kkf. Akka seeraa Islaamatti kuni hundi mahrii irraa akka taâ€™etti lakkaawama. Irra gaariin mormii fi wal dhabbii gara fuunduraa hanbisuuf yeroo nikaah ifaan ifatti hanga mahrii murteessun barbaachisaadha.[1]

1.4 Daangaa Mahrii
Mahriin daangaa hin qabu. Mahriin xiqqaan hangana taâ€™uu qaba, mahriin guddaan hanga kana taâ€™uu qaba wanti jedhamu hin jiru. Hammi mahrii diinagdee ykn qabeenya dhiiraa irratti hundaaâ€™a. Yoo qabeenya xiqqaa qabaate, hanga humni isaa dandaâ€™u kenna. Yoo qabeenya baayâ€™ee qabatee, baayâ€™isee kennuu ni dandaâ€™a. Yeroo baayâ€™ee wali galtee dhiiraa fi dubartii (ykn warra ishiitiin) murtaaâ€™a. Dhiiraa fi dubartiin ykn dhiira fi warri intalaa walii galuun mahrii murteessu dandaâ€™u.

1.5 Mahrii Waddachiisu (Qaalii Gochuu)
Islaamni daangaa olâ€™aanaa mahriif hin keenye. Garuu dhiirsaf salphisuu fi laaffisuu akka qaban ajaja.

Mahriin guddaan yoo namatti feâ€™amee, fuudhaa heeruma dararuu fi rahmata kan hin qabne gochuu dandaâ€™a.

Biyyoota Musliimaa baayâ€™ee keessatti warri intalaa mahrii baayâ€™ee guddaa taâ€™ee gaafatu. Kuni dhiironni baayâ€™een fuudha akka dhiisanii ykn gara fuunduraatti waggoota baayâ€™eef akka dabarsan isaan taasisaa jira. Kuni gara biraatin zinaan akka babalâ€™atu karaa bana. Kana qofaa miti, dubartiin dhiirsa malee manatti akka haftu taasisa. Warri fedhii dhuunfaa guuttachuuf intala ofii irratti carraa heerumaa cufu. Ammas, yommuu yeroo dheeraaf fedhii ofii ukkaamsanii fi dharraan isaan keessaa xuxamu, rakkoo xin-sammuutiin (psychological problem) miidhamu.

Mahrii waddachiisuun miidhaa kanaa fi kan biroo kan qabuu yoo taâ€™e, akka shariâ€™aatti murtiin isaa maali ree?
Ragaa shariâ€™aan dhufeen irratti hundaaâ€™un murtii mahrii waddachisuu ilaalchisee akkana jedhama:

1-Shariâ€™aan mahrii akka laaffisanii fi akka hin waddachiisne ajaja
Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan:
â€œâ€• Ø®ÙŽÙŠÙ’Ø±Ù• Ø§Ù„Ù†Ù•Ù‘ÙƒÙŽØ§ØÙ• Ø£ÙŽÙŠÙ’Ø³Ù•Ø±Ù•Ù‡Ù• â€•â€• â€œ**Fuudhaa heerumni hundarra gaarii taâ€™e hundarra salphaa kan taâ€™eedha**.â€• Abu Daawud 2117
Fuudhaa heerumni osoo of hin dhiphisinii fi baasi garmalee baayâ€™ee taâ€™e osoo hin baasin gaggeefame, dhugumatti gaariidha. Namoonni haala kanaan wal fuudhan gammachuun jiraatu.

Umar bin Al-Khaxxaab akkana jedha:
â€œDhagayaa! Mahrii dubartootaa qaalii hin godhinaa (hin waddachiisinaa). **San gochuun osoo addunyaa keessatti kabajaa yookiin Rabbiin biratti taqwaa taâ€™ee, silaa isin dursee kan hojjatu Nabiyyii Rabbiiti (SAW).** Ergamaan Rabbii (SAW) uqiyyah kudha lama caalaan haadholii manaa isaa hin fuune yookiin ijoollee dubaraa isaa hin heerumsisnee.â€• Sunan Abu Daawud 2106

Haati manaa Ergamaa Rabbii (SAW) Aaâ€™ishaan (RA) yommuu mahriin Ergamaa Rabbii (SAW) hangam akka taâ€™e gaafatamtu, akkana jechuun deebiste: Mahriin Ergamaan Rabbii (SAW) haadholii manaa isaatiif kennaa ture uqiyyah kudha lamaa fi nasha tokkoodha. (nashaan tokko walakkaa uqiyyati). Sunis hangi isaa dirhaama dhibba shan. Kuni mahrii Ergamaan Rabbii (SAW) haawwan manaa isaatiif kennaa tureedha.â€• Sahiih Muslim 1426

Uqiyyah jechuun madaalaa hangaa yeroo san ittiin madaalaa turaniidha. Dirhaama jechuun saantima meetaa yeroo san bittaa fi gurguttaaf itti fayyadamaa turaniidha. Uqiyyan tokkichi dirhaama 40. Uqiyyaan kudha lamaa dirhaama 480.[2] Nashaan walakkaa uqiyyah waan taâ€™eef dirhaama 20 taâ€™a. Kanaafu, mahriin Ergamaa Rabbii walitti qabaan gara dirhaama 500 ti.

Kanaafu, warri intalaa mahrii waddachiisuun intalaa ofiitii fi hawaasa irratti miidhaa fiduu hin qaban. Mahrii waddachisuun wanti isaan argatan hin jiru. Intalli isaanii intala Nabiyyiiti olii miti.

2-Mahrii waddachisuun abbaa manaa irratti baâ€™aa hin dandeenye kan taâ€™u yoo taâ€™e, suni wanta balaalefatamuu fi jibbamaa taâ€™eedha

Hadiisa Abu Hureyraan gabaase keessatti Ergamaan Rabbii (SAW) namticha Ansaara irraa dubartii takka fuudhe akkana jechuun gaafate, â€œ**Mahrii hangamiin ishii fuute?**â€• Namtichis ni jedhe, â€œUqiyyaa afurin.â€• Nabiyyiin (SAW) ni jedheen, â€œ**Uqiyyaa afuriin? Akka waan gaara kana cinaa meeta qottanii baastaniitiâ€¦â€•** Sahiih Muslim 1424

Kuni kan agarsiisu Ergamaan Rabbii (SAW) namoota harka qaleeyyi (hiyeeyyi) akkanaa irratti mahrii guddisuu akka jibbeedha.

3ffaa- Namtichi dureessa yoo taâ€™e, mahrii niiti isaa baayâ€™isuu dandaâ€™a
Qurâ€™aana keessatti mahriin dubartootaa jecha qinxaar jedhuunis dhufee jira. Qinxaar jechuun qabeenya baayâ€™eedha. Kanaafu, namni dureessa taâ€™ee fi haalli isaaf laafte, dubartii fuudhu hedu saniif mahrii baayâ€™ee kennu dandaâ€™a. Garuu dhibee naqarsaa yeroo ammaa ummata rukutaa jiru osoo of eeggatee isaaf wayya. Dhibeen kunis, â€œNa argaa (Ar-Riyaa) fi Dhaadannaaâ€•. Na argaaf ykn na jajaaf konkolaataa bitee warra intalaati kenna. Wanti na argaaf ykn na jajaaf hojjatame hundee waan hin qabneef, fuudhaa heerumni akkanaa yoosu jiga.

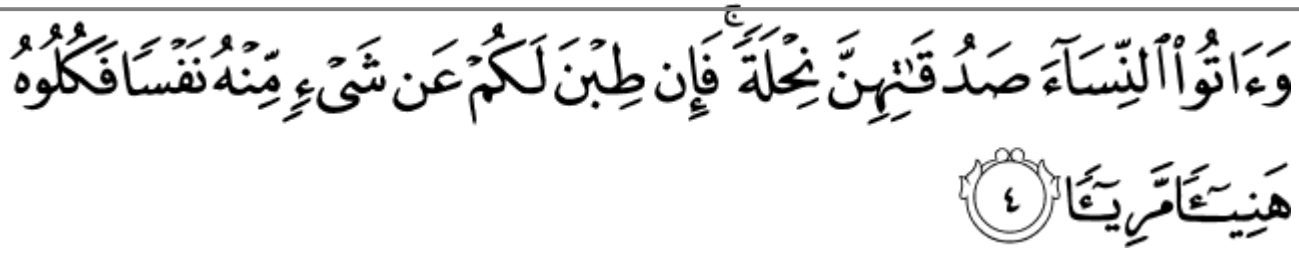
Akkuma barruu, â€œNiiti akkamitti filatta? Kutaa 1ffaaâ€• keessatti kaasne, namni yommuu fuudhaaf yaadu, niyyaan isaa Jaalala Rabbii Oltaâ€™aa argachuu fi ganda Aakhiraatti milkaaâ€™uuf taâ€™uu qaba. Kanaafu, mahrii irraa jalqabuun hanga xumura fuudhaa heerumaatti Jaalala Rabbii fi ganda Aakhiraatti mindaa argachuuf yoo niyyate, jireenya fuudhaa heerumaa gaarii gaggeessa. Qabeenya baayâ€™ee kan qabu yoo taâ€™ee fi mahrii baayâ€™isee yoo kenne wanti isa dhoowwu hin jiru. Garuu niyyaan isaa murteessadha. Rabbiin (Subhaanahu wa taâ€™aalaa) na argaa fi na jajaa irraa yommuu nu dhoowwu akkana jedha:

وَلَا تَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ خَرَجُوا۟ مِن دِيَـٰرِهِم بَطَرًا وَرِئَآءَ ٱلنَّاسِ
وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٤٧﴾

â€œ**Akka warroota boonaa, namootatti of agarsiisan taâ€™anii, karaa Rabbii irraas [namoota] dhoorgaa manneen isaanii keessaa bahanii hin taâ€™inaa. Rabbiin waan isaan dalagan marsaadha.â€•** Suuratu Al-Anfaal 8:47

Kana jechuun akka namoota of tuulaa fi namoonni nu haa argan, nu haa jajan jedhanii manaa bahanii hin taâ€™inaa. Ammas niyyaan namoota kanaa karaa Rabbii irraa namoota dhoorgudha. Kanaafu, akka namoota kanniin hin taâ€™inaa.

1.6 Mahrii Eenyutu Fudhataa?
Mahriin haqa niititi. Eenyullee ishirraa fuudhatu hin dandaâ€™u. Sababni isaas, mahriin niitin abbaa manaa ishiitiif wal-qunnamtiif waan of dhiyeessiteef bakka buâ€™aa (kaasaa) ishiin fudhattuudha. Kanaafu, hayyamaa ishiitiin ala eenyullee hin fudhatu. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

Dubartootaaf mahrii isaanii kenniinsa jaalalaa taâ€™e kennaafi. Yoo isaan fedhii lubbuu isaaniitiin isa (mahrii) irraa isiniif kennan, gammachuu fi haala gaariin nyaadhaa (fudhaa).â€• Suuratu An-Nisaa 4:4
Kanaafu mahriin qabeenya niititi. Yoo barbaadde hunda isaa fudhatti. Yoo feete, cinaa warraaf kennu dandeessi. Ammas yoo feete muraasa isaa abbaa manaa ishiitiif deebisuu dandeessi.

Guduunfaa
â˜›Mahrii jechuun kennaa namni fuudhu hedu dubartii fuudhu barbaadu saniif kennuudha.
â˜›Mahrii kennuun dhiira irratti dirqama (waajiba). Yoo kennu dhiise, badii fi adabbitti kufa.
â˜›Mahriin qabeenya irraa wanta itti fayyadaman, gatii qabuu fi halaala kan taâ€™eedha. Fakkeenyaf, qarshii, faaya, uffata, lafa, horii fi kkf taâ€™uu dandaâ€™a.
â˜›Mahrii kan fuudhatu dubartiidha. Warrii ishii ykn namni biraa hayyama ishiitin ala fuudhachuu hin dandaâ€™u.
â˜›Hammi mahrii qabeenya nama fuudhaf deemu irratti hundaaâ€™a. Qabeenya xiqqaa yoo qabaate, mahrii baayâ€™ee kennuun isarra hin jiru. Hanga humni isaa dandaâ€™een kenna. Warri intalaas, mahrii baayâ€™ee isa gaafachu hin qaban. Yoo nama qabeenya qabu taâ€™e immoo hanga lubbuun isaa feetu baayâ€™isee kennu ni dandaâ€™a.
â˜›Mahrii waddachiisuun miidhaa baayâ€™ee dargaggoota fi shamarran irraan gaha.

Kitaabban Wabii
Sahih Fiqhu Sunnaah -Jiildi 3,fuula 160-166, Abu Maalik
[1] Quest for Love and Mercy Fuula 72
Fiqhu Maysiir fii dawâ€™il Kitaabi wa sunnatiâ€“ fuula 301-302
[2] Jaamiâ€™a at-Tirmizii 1114

Date Created
January 21, 2019
Author
admin